

**TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM MUASSASALARI
TALABALARIGA CHET TILINI O'RGATISHDA INTERFAOL
TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASI**

Qodirova Gavhar Alisher Qizi
Jizzax politexnika instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annatsiya: Ushbu ishda texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga xorijiy tillarni o'qitishda interfaol texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, OTM talabalariga chet tilini o'rgatish metodologiyasining asosiy parametrlari, chet tilida muloqotni tashkil etish va amalga oshirish jarayonida talabalar bilan birga zarur til kompetensiyalari hamda chet tilini o'rgatish sharoitida muhim didaktik tarkibiy qismiga ega bo'lgan muloqotni rag'batlantiradigan turli xil stimullar haqida nazariy fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Motivatsiya, xorijiy til, lingvistik, bo'lajak mutaxassis, kompetensiya, kommunikativ kompetensiya.

**МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ
ТЕХНИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

Кадирова Гавхар Алишеровна
*Независимый научный сотрудник Джизакского политехнического
института*

Аннотация: В данной работе техническим направлением рассмотрены преимущества использования интерактивных технологий в обучении студентов высших учебных заведений иностранным языкам. Также представлены теоретические представления об основных параметрах методики обучения студентов вузов иностранному языку, необходимых языковых компетенциях в процессе организации и осуществления иноязычного общения со студентами, а также о различных стимулах, стимулирующих общение, имеющих важное дидактическое содержание в условиях обучения иностранному языку.

Ключевые слова: Мотивация, иностранный язык, лингвистика, будущий специалист, компетентность, коммуникативная компетентность.

**METHOD OF USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN
TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF TECHNICAL
DIRECTION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Kadirova Gavhar Alisherovna
Independent researcher of Jizzakh Polytechnic Institute

Abstract: In this work, the technical direction was reflected on the advantages of using interactive technologies in teaching foreign languages to students of higher educational institutions. There are also theoretical opinions about the main parameters of the methodology of teaching a foreign language to students of the University, the necessary language competencies along with students in the process of organizing and implementing communication in a foreign language, as well as various stimuli that stimulate communication, which have an important didactic component in the context of teaching a foreign language.

Key words: Motivation, foreign language, linguistic, future specialist, competence,

communicative competence.

Kirish. Hozirgi vaqtda ta'lim tizimining samaradorligi ushbu tizim iqtisodiyotining jadal rivojlanishi fonida zamonaviy oliy ta'lim muassasasiga yangi talablarni qo'yadigan jamiyatning ijtimoiy talabini qay darajada amalga oshirishi bilan belgilanadi. Bugungi kunda, masalan, ingliz tilida malakaga oid shaxsiy ma'lumotlar rasmiyatchilik emas, balki ishga joylashish uchun ariza berishning majburiy mezoniga aylandi. Demak, bu talab ta'minotning tegishli sifatini va shu asosda ingliz tilini o'qitishga yangi yondashuvlarni talab qiladi. Shu munosabat bilan, chet tilini o'qitish metodologiyasining ko'lami (uning yaxlitligi va tarkibiy qismlarining organik birligiga asoslangan nazariy va amaliy faoliyatni qurishda rahbarlik tamoyillari va amalga oshirish vositalari bo'lib xizmat qiladigan ilmiy bilimlar tizimi; bu yerda bilimning o'zi, ularning genezisi, olish usullari va amaliy foydalanish) tabiiy o'zgarishlarga uchraydi [5]. Shu bilan birga, ushbu soha mutaxassislari chet tilini o'qitishning qaysi usuli eng yaxshi variant ekanligini muhokama qilishni to'xtatmaydi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Shu nuqtai nazardan, tadqiqotning dolzarbligi texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'rgatish jarayoniga interfaol texnologiyalarni joriy etish muammosini ishlab chiqish zarurati bilan bog'liq. Bu, xususan, raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan bog'liq bo'lib, ular sohasida talabalarda chet tilini o'rganish jarayonida yuqori sifatli ma'lumotlardan foydalanish qobiliyati hali ham yetarli darajada shakllanmagan. Axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish tizimining yo'qligi talabalarining lingvistik voqelik bilan bog'liq axborotni qayta ishlash ko'nikmalarini to'liq egallamasligiga olib keladi. Davlat ta'lim standartlari bilan belgilangan talabalarining chet tilini bilishining majburiy minimumiga qo'yiladigan talablar bugungi kunda talabalarga chet tilini o'qitishda interfaol texnologiyalardan foydalanishning zamonaviy metodikasiga malakali tayanishlari kerakligini ko'rsatib turibdi.

Tadqiqot metodologiyasi. OTM talabalariga chet tilini o'rgatish metodologiyasini ko'rib chiqsak, u quyidagi asosiy parametrlarda taqdim etilishini yodda tutishimiz kerak:

- ta'lim komponenti: o'quv maqsadlari bilan ifodalanadi (tilni o'zlashtirishda natijalarga erishish); ta'lim mazmuni (o'rganilayotgan mutaxassislikning predmet jihati); ta'limni tashkil etish (ta'lim shakllari va usullari, tillarni o'zlashtirishni ta'minlash); ta'lim vositalari (maqsadga erishish uchun ishlatiladigan o'rganish vositalari);

- nazariy komponent: turli ma'lumotlar bilan ifodalangan, tilning tuzilishi va funksiyalari, o'rganilayotgan til mamlakati madaniyati, kompetensiya tushunchalari (lingvistik, kommunikativ va boshqalar) bilan tanishtiriladi;

- amaliy komponent: chet tilini o'qitishning zamonaviy usullarini amalga oshirish bilan ifodalanadi, xususan: umumiy usullar (ular chet tilini o'qitish jarayonining qonuniyatlari va xususiyatlarini o'rganadi); xususiy usullar (ma'lum bir tilga xos bo'lgan til va nutq hodisalari haqidagi bilimlarni o'zlashtirishni ta'minlaydi; maxsus usullar (o'rganilayotgan tilning ma'lum jihatlari: fonetika, grammatika, lug'at, o'qish, yozish va boshqalar) bo'yicha o'qitishni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, bugungi kunda tayanch bo'lmagan yo'nalish talabalariga chet tilini o'rgatish allaqachon istalgan profildagi mutaxassisni kasbiy tayyorlashning majburiy tarkibiy qismi, chet tili orqali o'qitish esa shunday tizim sifatida qaralmoqda.

Shunday qilib, chet tilini o'qitishning umumiy metodologiyasiga ko'ra, talabalar o'z kasbiy sohasi doirasida, shuningdek, turli ijtimoiy-madaniy aloqalar jarayonida

chet tilining og'zaki va yozma muloqotini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ma'lum bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlari kerak. Ushbu maqsad zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, shaxsga yo'naltirilganlik, kompetensiyaga asoslangan, kasbiy yo'naltirilganlik va boshqalar sharoitida amalga oshiriladi. Belgilangan maqsadlar ko'p madaniyatli muhitda bo'lajak mutaxassislarini samarali muloqot qilishga o'rgatish bilan bog'liq bo'lgan «Chet tili» o'quv fanining umumiy vazifalari bilan to'ldiriladi; ularning analitik va ijodiy tafakkurini shakllantirish; chet tilidagi ma'lumotlar bilan avtonom ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish va boshqalar. Shu munosabat bilan har bir mutaxassislik bo'yicha ta'lim standartlariga muvofiq "Chet tili" fanining maqsadlari hamda bo'lajak mutaxassislarda shakllanishi lozim bo'lgan tegishli kompetensiyalarni belgilab beruvchi turli mutaxassisliklar bo'yicha namunaviy chet tili o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda. Qanday bo'lmasin, oliy ta'limga kelsak, chet tilini o'qitishning asosiy vazifasi, u yoki bu tarzda, kasbiy yo'naltirilgan muloqotni o'rgatish bo'lib, u turli xil dasturiy ta'minot, metodik va texnologik yordam ko'rsatishdan iborat. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, chet tilini o'qitish metodikasi amaliyotga yo'naltirilgan jarayon bilan bog'liq bo'lib, buning uchun haqiqatan ham bugungi kunda barcha turdagi interfaol texnologiyalar, shuningdek, chet tilini o'qitishning universal usullari qo'llaniladi. Ushbu texnologiyalarning aksariyati bugungi kunda talabalarning individual va shaxsiy ehtiyojlarining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda xorijiy til ko'nikma va malakalarini shakllantirish uchun rivojlanayotgan shart-sharoitlarni yaratadi va shu orqali talabaga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshiradi.

Tahlil va natijalar. Biz ko'rib chiqayotgan jihatda chet tilini o'qitish metodikasi ma'lum uslubiy kategoriyalar ko'rinishidagi o'zining konseptual apparatiga ega bo'lib, ularga o'qitish usullarini (masalan, janr nutqini shakllantirish usuli, tarjima qilmaslik usuli) kiradi. Chet tilini o'qitish metodikasi ham turli fanlar bilan bog'liq. Masalan, psixologiyani olaylik. Psixologiya o'qituvchiga talabani chet tilini o'zlashtirishga bo'lgan motivatsiyasi, talabani individual xususiyatlari va uning lingvistik shaxs sifatidagi salohiyati haqida tushuncha beradi. Psixolingvistika bilan aloqadorlik ham juda muhim bo'lib, uning doirasida chet tilida nutq faoliyatini rivojlantirishda nutqning situatsion xususiyati hisobga olinadi; shu yerdan talabani aqliy faoliyatini faollashtiruvchi mos mashqlar tanlanadi. Tilshunoslik bilan bog'lanishga kelsak, uning chet tilini o'qitishdagi mazmuni tilning turli jihatlari, gap qoliplari, nutq uslublari va boshqalarda amalga oshiriladi. Bu yerda esa o'qituvchi tomonidan ta'lim mazmunini to'g'ri aniqlash uchun til va nutq tushunchalarini to'g'ri ajratish zarur (masalan, til birliklariga so'zlar, fonemalar, morfemalar; nutq birliklari, gaplar kiradi. , iboralar, matnlar). Bu yerda, masalan, ona tilining ijobiy ta'sirini (o'xshash fonema, ko'chirish va h.k.) kuzatish mumkin bo'lsa, ona tili va o'rganilayotgan til o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ham hisobga olish juda muhimdir. Til va madaniyatning o'zaro ta'siri hisobga olinsa, ijtimoiy tilshunoslik bilan bog'liqlik ham qiziq; tez-tez ikki tillilik holatlari; til me'yorlarini saqlash yoki o'zgartirishga qaratilgan til siyosati va boshqalar. Ushbu turkumda biz, shuningdek, tilshunoslik (etnik guruh madaniyati, urf-odatlar va an'analari) bilan bog'lanishning muhimligini qo'yamiz, uning doirasida lingvistik mamlakatshunoslik paydo bo'lgan, til muammolariga (til birliklarini aniqlash nuqtai nazaridan o'rganish) qaratilgan.

Ta'kidlash joizki, bugungi kunda ta'lim maydonida chet tillarini o'qitishning ko'plab usullari mavjud bo'lib, o'qitish metodikasi ularning malakali va puxta o'ylangan kombinatsiyasini ta'minlaydi. Biroq, hozirgi vaqtda chet tilini o'rgatish, albatta, bo'lajak mutaxassisning kasbiy malakasini shakllantirish bilan bog'liq bo'lishi

kerak, chunki tilni yaxshi bilish martaba o'sishi uchun sharoit yaratishga imkon beradi. Bu holda, kommunikativ texnika katta afzalliklarga ega bo'lib, bu ko'p jihatdan chet tilida muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Shu nuqta nazardan, talabalarning kommunikativ va lingvistik kompetensiyalarini umumiy ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish bilan bir xilda shakllantiruvchi mazmun va tilni integratsiyalashgan ta'limni chet tilini o'qitishning zamonaviy metodologiyasiga bog'lash mumkin. Eng muhimi, ushbu uslub xalqaro muloqot uchun ingliz tilida bir qator fanlarni o'tkazishni nazarda tutadi, shu sababli talaba chet tilini o'rganishga undaydi, chunki u allaqachon kasbga sifatli kirish uchun zarur manbaga aylanmoqda. Bu yerda talabaning nafaqat kognitiv, balki rivojlanayotgan aspektni ham o'z ichiga olgan chet tili madaniyatini o'zlashtirishi muhim ahamiyatga ega.

Chet tilida muloqotni tashkil etish va amalga oshirish jarayonida talabalar turli xil va shu bilan birga zarur til kompetensiyalarini ham shakllantiradilar, xususan:

- lingvistik kompetensiya: talaba til bilimlari va tillarga oid tegishli ko'nikmalarni (grammatika, fonetika, lug'at va boshqalar) egallaydi;

- kompensatsion kompetensiya: talaba turli xil og'zaki va og'zaki bo'lmagan usullardan foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi (og'zaki va yozma muloqot sharoitida qo'llaniladigan ko'nikma va qobiliyatlar; nutq formulalari to'plamini bilish va egallash; nutq niyatini amalga oshirish qobiliyati, boshqalar) til vositalarining yetishmasligi bilan muloqot qilishdagi muammolarini qoplash;

- diskursiv kompetensiya: talaba chet tilidagi muloqot jarayonida alohida gaplarni bog'lash va ularni yaxlit axborot sifatida qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi;

- ijtimoiy lingvistik kompetensiya: talaba muloqot holati, shuningdek, suhbatdoshining maqomi asosida til birliklaridan foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi;

- ijtimoiy kompetensiya: talabada bag'rikenglik va empatiyaga asoslangan boshqa muloqotchilar bilan o'zaro munosabatda bo'lishga tayyorlik shakllanadi;

- ijtimoiy-madaniy kompetensiya: talaba til faoliyat yuritadigan ijtimoiy kontekst me'yorlarini tushunadi.

Ushbu kompetensiyalarni o'zlashtirmasdan turib, amaliyot shuni ko'rsatadiki, terminologik bazani boyitish, ravon o'qish qobiliyatini rivojlantirish va chet tilida to'g'ri so'zlashuv ko'nikmalarini shakllantirish juda qiyin. Bu yerda o'qituvchi uchun asosiy narsa talabalarning nutqiy fikrlash faoliyati uchun sharoit yaratishdir; til birliklarini vazifalaridan kelib chiqib tuzatish; vaziyat sharoitida lug'atni mustahkamlash; til materialida doimiy ravishda yangilikdan foydalanish; har bir talabaning individual xususiyatlari va intellektual salohiyat darajasini hisobga olish va hokazo. Shunday qilib, chet tilini o'qitishning zamonaviy metodologiyasi nutq ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor beradi, bunda norasmiy muloqotning ishbilarmonlik suhbat va erkin suhbat kabi turlari farqlanadi [3].

Shunday qilib, erkin suhbat chet tilini o'rgatish sharoitida o'zining muhim didaktik tarkibiy qismiga ega bo'lgan muloqotni rag'batlantiradigan turli xil stimullar bilan tavsiflanadi. Chet tilini o'rgatishning zamonaviy metodologiyasida ishbilarmonlik suhbat va erkin suhbatdan tashqari nutqiy muloqot modellarining quyidagi turlarini ham uchratish mumkin: guruh suhbatida monolog; muayyan mavzu bo'yicha guruh muhokamasi; rasmiy xarakterdagi individual aloqa; ommaviy muloqot (masalan, referatni himoya qilishda). Bu yerda o'qituvchi og'zaki muloqotning tematik sohalarining butun qismiga ega bo'lib, ular doirasida chet tilidagi leksik va grammatik material juda muvaffaqiyatli qayta ishlanadi. Shu munosabat bilan, chet tilidagi muloqotni tashkil etishda talabalar tomonidan eng dolzarb va talab qilinadigan quyidagi vaziyatlarni qayd etamiz: ijtimoiy-madaniy soha (chet ellik talabalar bilan

uchrashuv); o'yinlar va sevimli mashg'ulotlar sohasi (oxirgi jahon chempionatidagi o'yinlarni muhokama qilish); ko'ngilochar-ommaviy soha (shov-shuvli film muhokamasi); xizmat ko'rsatish sohasi (sotuvchining xaridorlar bilan aloqasi); ta'lim sohasi (xorijiy universitetga sayohat qilish imkoniyatini muhokama qilish); kasbiy soha (zamonaviy mutaxassisning raqobatbardoshligi omillarini muhokama qilish); ijtimoiy faoliyat sohasi (ko'ngillilar faoliyatida ishtirok etishni muhokama qilish); huquqiy soha (ta'lim sohasidagi korrupsiya imkoniyatlarini muhokama qilish) va boshqalar.

Og'zaki muloqotning ushbu sohalari bugungi kunda OTMning nolingvistik fakultetlarida chet tili darslarida faol qo'llaniladi. Shu munosabat bilan shuni ta'kidlash kerakki, til ustida ishlashning bunday shakli, albatta, tinglash ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi, bu ta'lim jarayonida ham maqsad, ham vosita sifatida ishlaydi. Asbob sifatida, odatda, ta'lim jarayonini tashkil qilish usuli sifatida ishlatiladi; til materialini og'zaki kiritish usullari; nutq faoliyatining boshqa turlari bilan integratsiya; olingan bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash va keyin ularni nazorat qilish vositasi. Shunday qilib, o'quv vositasi sifatida foydalaniladigan tinglash talabalarning kommunikativ faolligini yangilashga qaratilgan; Tinglashning o'rganish maqsadiga kelsak, u chet tilidagi ma'lumotlarni yuqori sifatli idrok etish ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Bu holatda tinglashning maqsadi olingan ma'lumotlarning asosiy mazmunini tushunishdir. Shu maqsadda darsda quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi: a) talabalarni tinglashga tayyorlash (masalan, murakkab lug'atni oldindan aytib berish); b) matnning o'zini taqdim etish (1-2 marta); v) taqdim etilgan matnning mohiyatini tushunishni nazorat qilishni tashkil etish.

Chet tilini o'qitishda interfaol texnologiyalardan foydalanish haqida gap ketganda, bu yerda, eng avvalo, quyidagilarni nazarda tutamiz. Interfaol texnologiyalarda aniq ta'lim maqsadlariga erishish nuqtai nazaridan, ularning uzluksizligi va bashoratlilikiga asoslangan oqilona bosqichlarni qayd etish mumkin. Shu nuqtai nazardan, darsda qo'llaniladigan interfaol texnologiyalarning samaradorligi darsda qulay intellektual muhit yaratishida namoyon bo'ladi; talabalarning faolligi, birgalikda ijodkorligi va mustaqilligini uyg'otishga hissa qo'shish; talabalarning intellektual va individual xususiyatlarini hisobga olish imkoniyatini yaratish; o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqot va sheriklik tamoyillarini tasdiqlash; ta'lim natijalarini maksimal darajada oshirishga yordam beradi.

Masalan, interfaol texnologiyalarning yorqin namoyon bo'lishiga talabalar o'zlarining intellektual salohiyatini va umumiy ta'lim ko'nikmalarini qo'llash doirasini aniq ko'rsatadigan loyiha faoliyati texnologiyasi yordam beradi. Shu bilan birga, talabalarda kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun zarur bo'lgan shaxsiy fazilatlar, xususan, chet tilini bilish yordamida har qanday ta'lim muhitiga integratsiyalashuv qobiliyati ham shakllanadi; muloqot va madaniyatlararo o'zaro hamkorlik uchun ochiqlikning namoyon bo'lishi; shaxsiy tashabbusga tayyorlik va boshqalar. Aynan shu nuqtai nazardan, telekommunikatsiya loyihasi texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'rgatishda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda, bu quyidagi jihatlarga asoslanadi: interaktivlik, talabalarni faol ijodiy faoliyatga keng jalb qilish, mazmunning yangiligi, fikr-mulohaza va boshqalar.

Odatda, bunday faol ish jarayonida bu faoliyat talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga barqaror motivatsiyasini shakllantiradi. Demak, chet tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiya kuchayadi, bu talabalarning tashabbuskorligini va o'z-o'zini namoyon qilishga tayyorligini oshiradi. Bu yerda talabalarning elektron manbalardan

(tematik saytlar, elektron kutubxonalar va boshqalar) olingan ma'lumotlarga analitik va tanqidiy munosabatda bo'lish qobiliyati darajasining oshishini qo'shamiz. Lekin asosiysi shundaki, telekommunikatsiya loyihasi taklif etilayotgan tadqiqot loyihasining pirovard maqsadi sifatida aniq natijaga erishish uchun talabalarining mustaqil faoliyatini faollashtiradi. Bunday loyihalar xalqaro munosabatlarga ham qo'shilish istiqbolini yaratadi. Bu esa madaniyatlararo muloqot uchun real til muhitiga kirish imkoniyati mavjudligini anglatadi. Shunday qilib, telekommunikatsiya loyihasi ko'rinishidagi interaktiv texnologiya Internetning til muhitida muammoli vazifalarni hal qilish imkonini beradi; talabalarni hamkorlik rejimida o'z faoliyatini amalga oshirishga o'rgatish; loyihani amalga oshirishda lingvistik, madaniy, iqtisodiy va boshqa bilimlarni birlashtirishga hissa qo'shish.

Xulosa va takliflar. OTM amaliyoti shuni ko'rsatadiki, talabalar og'zaki nutq qobiliyatlarini rivojlantirganda til materialini eng faol o'rganadilar. Bunday sharoitda talabalar o'zlarining so'z boyligini sezilarli darajada kengaytira boshlaydilar va kerakli leksik va grammatik tuzilmalarni o'zlashtiradilar. Shunday qilib, texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'rgatishning o'ziga xosligi til o'rganishni ratsionalizatsiya qilishni o'z ichiga oladi, bu til o'rganiladigan OTMning filologiya yoki lingvistik fakultetlarida tillarni o'rganishdan biroz farq qiladi. [4].

Shunday qilib, chet tilini o'qitishda interfaol texnologiyalardan foydalanish, agar ushbu texnologiyalar ko'p madaniyatli dunyoning lingvistik rasmini bilish uchun samarali manba va vositaga aylansa, talabalarining lingvistik va kommunikativ kompetensiyalarini yaxshilashga yanada samarali va qulay bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Барышников Н.В. Теоретические и практические аспекты преподавания иностранных языков и культур в различных условиях. // Материалы всероссийской научно-методической конференции «Теория и практика преподавания иностранных языков и культур в различных условиях. Лемпертовские чтения – IV». – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2002. – С. 3-5.

2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.

3. Зимняя И.А. Лингвopsихология речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. – 432 с.

4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС. – 2002. – 424 с.

5. Краевский В.В., Бережнова Е.В. Методология педагогики: новый этап: учебное пособие для студ. вузов / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. – М.: Изд. Центр «Академия», 2006. – 400 с.